

Cijfers over de prevalentie van geweld uit andere recente survey onderzoeken

Op het moment dat ons eigen onderzoek werd uitgevoerd, was de bron die we gebruiken voor de referentiecijfers (Geweld gemeten en geteld, UCLL, 2016) degene die het beste aan onze criteria voldeed.

In de tussentijd zijn er nog twee andere onderzoeken verschenen die via een survey peilen naar prevalentie van geweld binnen de bevolking. We bespreken hieronder kort de meest relevante resultaten en de verschillen in termen van methodologie.

Algemeen is het verzamelen van cijfers die een indicatie geven van de prevalentie van de verschillende vormen van geweld in de samenleving, een hele uitdaging. Registratiedata van zorg, politie of justitie geven een vertekend beeld omdat heel wat slachtoffers nooit contact zoeken met deze instanties. [Surveyonderzoek](#), waarbij (een representatief staal van) de bevolking wordt gevraagd naar hun ervaringen van geweld, levert hogere cijfers op. Maar als methodiek kent het ook heel wat moeilijkheden, zeker wanneer het gaat over minderjarigen.

- Schaamte, angst voor represailles, of een gebrek aan vertrouwen in anonieme onderzoeken kunnen ervoor zorgen dat incidenten niet worden gerapporteerd, wat leidt tot onderschatting.
- Verdringing en herinneringsbias: slachtoffers kunnen traumatische gebeurtenissen verdringen of zich verkeerd herinneren, vooral als deze jaren geleden plaatsvonden.
- Inclusie kwetsbare en moeilijk bereikbare groepen. De gestandaardiseerde aanpak van een representatieve survey is vaak onvoldoende op maat om bepaalde groepen te bereiken: o.a. mensen die opgenomen zijn in een voorziening, die geen legale verblijfsstatus hebben, die de taal niet machtig zijn, die niet goed kunnen lezen, of die op het moment van de bevraging nog steeds in een onveilige situatie verkeren.
- Operationalisering van 'geweld' en interpretatie van de resultaten: verschillende onderzoeken hanteren verschillende definities van 'geweld', gebruiken verschillende vragenlijsten en verschillende manieren van verzamelen en analyseren. De gevoeligheid van het onderwerp maakt het lastig om termen te operationaliseren en resultaten te interpreteren op een manier die door iedereen gedragen is. Culturele en maatschappelijke factoren beïnvloeden bovendien hoe geweld wordt ervaren en gerapporteerd door de bevroegde groepen, wat complicaties met zich meebrengt voor de validiteit van de conclusies.

‘Jongeren in cijfers en letters 5: bevindingen uit de [JOP monitor 2023](#)’

Dit is een survey uitgevoerd door het Jeugdonderzoekplatform (JOP), een interuniversitair samenwerkingsverband gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap. Binnen het onderzoek worden allerlei items bevestigd (ervaringen binnen school en werk, vrije tijd...), één daarvan is ‘slachtofferschap van criminaliteit’, onderverdeeld in 5 misdrijftypes: 1) eigendomsmisdrijven 2) persoonsmisdrijven 3) cybermisdrijven 4) pesten en 5) seksuele misdrijven.

Om na te gaan of jongeren slachtoffer waren van ‘persoonsmisdrijven’ kregen ze de vraag of ze in de twaalf maanden voor de bevestiging de volgende twee situaties hadden meegemaakt:

- Je werd in elkaar geslagen zodat je verwondingen had
- Je werd lastiggevallen of bedreigd op straat

Voor seksuele misdrijven kregen ze de vraag of ze in de 12 maanden voor het onderzoek het volgende hadden meegemaakt:

- Iemand heeft je gestreeld of aangeraakt op een seksuele manier wanneer je dat niet wilde
- Iemand verplichtte je om zijn/haar/hun lichaam aan te raken op een seksuele manier wanneer je dat niet wilde

Vragenlijsten werden afgenomen in 60 scholen uit Antwerpen, Gent en Brussel. Deze sample wordt in het rapport de ‘grootstedelijke monitor’ genoemd, niet te verwarren met de sample die werd verzameld door een representatieve steekproef van Vlaamse jongeren tussen 12 en 25 aan te schrijven (‘Postmonitor 5’ genoemd).

Het rapport geeft in tabel 6.4 (p. 334) een overzicht van de samenhang tussen gender en slachtofferschap van verschillende misdrijftypes.

- Bij ‘persoonsmisdrijven’ is 13,4% van de jongens (N = 1.979) minstens één keer slachtoffer, bij de meisjes (N = 1.979) is dat 23,6%. Bij de groep ‘non-binair en andere’ (N = 77) is dat 26%.
- Bij de ‘seksuele misdrijven’ is 4,9% van de jongens (N = 1.694) minstens éénmaal slachtoffer, bij meisjes (N = 1.988) is dat 16,8%. Bij de groep ‘non-binair en andere’ (N = 79) is het percentage 21,5%.

Verder worden er ook cijfers gegeven voor een sample van ‘niet-grootstedelijk Vlaanderen’: dit is een sample afkomstig van een bevestiging in 20 Vlaamse scholen die niet in Antwerpen, Gent of Brussel liggen (opnieuw: niet te verwarren met de sample ‘postmonitor 5’). Tabel 6.5 (p. 335) geeft een overzicht:

- Bij ‘persoonsmisdrijven’ is 9% van de jongens (N = 619) minstens één keer slachtoffer, bij de meisjes (N = 636) is dat 15,6%. Bij de groep ‘non-binair en andere’ (N = 19) is dat 21%.
- Bij de ‘seksuele misdrijven’ is 4,5% van de jongens (N = 623) minstens éénmaal slachtoffer, bij meisjes (N = 637) is dat 12,9%. Bij de groep ‘non-binair en andere’ (N = 18) is het percentage 22,2%.

Deze cijfers verschillen sterk van de cijfers uit ‘Geweld, gemeten en geteld’ Tussen de aanpak van ‘Geweld, gemeten en geteld’ van UCLL (verder: GGG) en de Grootstedelijke monitor (GM JOP) zijn een aantal belangrijke verschillen, die minstens gedeeltelijk een verklaring kunnen bieden:

- GGG verzamelde de vragenlijsten, net als GM JOP via scholen, maar maakt in tegenstelling tot (GMJOP) geen onderscheid tussen grootstedelijke en niet-grootstedelijke scholen.

- Maar vooral: GGG gebruikt een vragenlijst met een veel ruimere scope in termen van soorten van geweld (de ICAST), terwijl GMJOP voor elk 'misdrijftype' slechts twee vragen stelt, die elk peilen naar heel specifieke 'misdrijven' of situaties.

Zo is in elkaar geslagen worden met verwondingen tot gevolg een extreme vorm van fysiek geweld, en is lastiggevallen worden op straat een vorm van geweld die enkel betrekking heeft op de publieke ruimte. Andere vormen van fysiek geweld die geen verwondingen veroorzaken, of die zich niet afspelen op straat (maar wel thuis, op school...) worden hiermee niet gecapteerd. Voor 'seksuele misdrijven' vraagt GMJOP enkel naar contactmisdrijven (aanraking), waardoor andere, niet-contact vormen van geweld niet worden gecapteerd.

Vooraf omwille van dat laatste verschil is het te verwachten dat de prevalenties van 'slachtofferschap fysiek en seksueel geweld' bij GGG hoger liggen dan 'slachtofferschap persoonsmisdrijven en seksuele misdrijven' bij GMJOP.

Gendergerelateerd geweld in België. Kerncijfers van de Europese enquête over geweld tegen vrouwen en andere vormen van interpersoonlijk geweld (EU-GBV, 2021-2022)

Dit rapport, gepubliceerd in 2024, bevaart de bevolking over hun ervaringen met diverse vormen van geweld, en is het resultaat van een samenwerking tussen diverse federale en gewestelijke overheden, met als verantwoordelijke uitgevers IWEPS (ook auteur), BISA en Statistiek Vlaanderen.

Het is een bevraging van volwassenen, niet van de doelgroep zelf (jongens), wat een wezenlijk verschil is met GGG en GMJOP. Daardoor valt het ook niet binnen de criteria die we voorop hadden gesteld voor onze referentiecijfers. We geven de resultaten wel mee ter informatie.

Bij de 2.163 Vlaamse vragenlijsten die werden verzameld, waren er 324 van Vlaamse mannen.

Tabel 4.12 (pagina 61) geeft een overzicht van het slachtofferschap van mannen en vrouwen voor geweld dat ze voor de leeftijd van 15 jaar minstens één keer hebben meegemaakt, volgens het gewest waar ze wonen. Geweld wordt hier gedefinieerd als: 'psychologisch en/of fysiek geweld gepleegd door de ouders (waarbij geweld tussen de ouders buiten beschouwing wordt gelaten) en seksueel geweld in de kindertijd'. Volgens deze definitie zou in Vlaanderen 41,7% van de mannen en 25,1% van de vrouwen slachtoffer zijn geweest van geweld voor de leeftijd van 15 jaar.